

CƠ SỞ KHOA HỌC VÀ MỤC TIÊU KINH TẾ CỦA PHONG TRÀO AO CÁ BẮC HỒ

LTS—Sau thời gian tìm hiểu tình hình thực tế ở một số địa phương, vừa qua Tạp chí Hoạt động khoa học đã tới gặp và phỏng vấn các đồng chí Nguyễn Bá Phát, Thứ trưởng thường trực; Nguyễn Tấn Trinh, Thứ trưởng phụ trách công tác khoa học kỹ thuật Bộ hải sản để giúp bạn đọc tìm hiểu kỹ hơn về những « cơ sở khoa học và mục tiêu kinh tế của phong trào xây dựng Ao cá Bắc Hồ ».

Cùng tham dự có các đồng chí: Nguyễn Thế Ánh, Phó Vụ trưởng Vụ nuôi trồng thủy sản; Đinh Thế Hoàng, Tổng Biên tập báo Hải sản; Mai Văn Bích, Trưởng phòng thông tin khoa học kỹ thuật; Hà Ký, Thư ký thường trực Hội đồng khoa học kỹ thuật Bộ hải sản.

Phóng viên: Chúng tôi được biết, căn cứ vào chỉ thị của Ban bí thư Trung ương Đảng đề ngày 21-10-1978, ngày 10-11-1978 Liên bộ: Hải sản—Nông nghiệp—Viện Bảo tàng Hồ Chí Minh đã có quyết định số 9201—HS, NN, BT phát động phong trào thi đua xây dựng Ao cá Bắc Hồ, coi đây là một trong những động lực quan trọng nhằm thúc đẩy ngành nuôi trồng thủy sản của nước ta tiến lên một bước mới, góp phần thực hiện thắng lợi những chỉ tiêu do Nghị quyết Đại hội Đảng lần thứ IV đã đề ra cho ngành thủy sản là: năm 1980 phải đạt 1 triệu tấn cá biển, 35 vạn tấn cá nuôi.

Đề nghị các đồng chí cho bạn đọc chúng tôi biết rõ hơn về những cơ sở khoa học và mục tiêu kinh tế của phong trào thi đua trên.

Đồng chí Nguyễn Bá Phát: Tôi có thể nêu ra 3 căn cứ khoa học kỹ thuật sau đây:

1. Đất nước ta có tiềm năng về thủy sản rất to lớn, nhưng tiềm năng ấy chỉ có thể phát huy được nếu chúng ta biết đi theo hướng thâm canh trong lĩnh vực này. Ao cá Nhà Bắc Hồ đã nêu một tấm gương về thâm canh, áp dụng đầy đủ tiến bộ khoa học kỹ thuật trong nghề nuôi cá: chỉ với một cái ao tù rộng 3700m² trong Phủ Chủ tịch, từ lâu bỏ không, Bác đã cho cải tạo lại để nuôi cá theo đúng kỹ thuật: sâu ao, cao bờ, bón vôi khử chua, nuôi cá đúng tỷ lệ giống ngoài, chăm sóc cá tốt... Kết quả là năng suất nuôi cá ở đây khá cao, tính bình quân tới 6 tấn/ha.

Rất nhiều điển hình khác trong nghề nuôi cá cũng đạt năng suất tương tự (hoặc hơn) như Nông trường An Khánh (7 tấn/ha), hợp tác xã Phương Liệt—Hà Nội (7,5 tấn/ha); các hợp tác xã khác như Thủy Dương, Vũ Tây (Thái Bình); Trục Nghĩa, Lộc Vượng (Hà Nam Ninh), Yên Duyên, Thịnh Liệt (Hà Nội) và rất nhiều hợp tác xã khác đạt trên 5 tấn/ha. Điều đó đã nói lên khả năng thâm canh trong nghề nuôi cá ở nước ta. Vấn đề là chúng ta phải chỉ đạo làm sao để nâng cao độ đồng đều về trình độ thâm canh trong nghề nuôi cá; tránh tình trạng các cơ sở sản xuất có điều kiện tương tự nhau nhưng năng suất nuôi trồng thủy sản lại khác hẳn nhau. Trong khi năng suất trung bình tiến tiến nhiều nơi đã đạt được là 5—7 tấn/ha (hoặc hơn), thì năng suất bình quân chung vẫn dừng ở mức độ trên dưới 1 tạ/ha, chênh lệch nhau tới 50—70 lần. Chỉ cần trên 1,3 triệu hecta mặt nước của ta đều nuôi cá đạt năng suất thấp là 5 tạ/ha thôi, thì tổng sản lượng của nghề nuôi cá ở ta đã là gần 70 vạn tấn, gấp hai con số kế hoạch đã ghi của năm 1980, gấp 4 lần con số thực tế mà ta đạt được về sản lượng cá nước ngọt năm 1978. Thế mà, vấn đề lại không chỉ dừng ở mức 5 tạ/ha bình quân, mà chúng ta phải phấn đấu đưa lên cao gấp 5—10 lần (hoặc hơn thế nữa). Qua đó, tôi chắc bạn đọc của Tạp chí đã có thể hình dung thấy khá rõ ý nghĩa kinh tế to lớn, là cơ sở khoa học của phong trào xây dựng Ao cá Bắc Hồ.

2. Điều đáng nói là trong cách chỉ đạo thực hiện, nhằm phát huy đầy đủ tiềm năng to lớn đó, chúng ta chọn cách chỉ đạo nào? Có hai cách: một là, chỉ đạo tràn lan trên diện rộng để nâng năng suất toàn bộ diện tích các mặt nước lên ít ra là được 5 tạ/ha. Hai là tập trung thâm canh có trọng điểm, xây dựng cho được những điển hình thâm canh mẫu mực trong nghề nuôi cá ở khắp mọi nơi, ở mọi cấp, mọi ngành, trong khi đó vẫn chỉ đạo giữ vững sản lượng cá ở các mặt nước khác. Chúng tôi chọn cách thứ hai, và đó chính là nội dung khoa học kỹ thuật của phong trào thi đua xây dựng Ao cá Bác Hồ. Có thể nói: *Ao cá Bác Hồ chính là điểm trình diễn kỹ thuật thâm canh tại chỗ, là nơi tập trung áp dụng những tiến bộ khoa học-kỹ thuật trong nghề nuôi cá: là những điển hình sống đầy sức thuyết phục về lợi ích kinh tế thiết thực của ngành này đối với việc nâng cao đời sống nhân dân: là nơi tập dượt cho toàn thể quần chúng góp sức đưa nghề nuôi cá tiến lên sản xuất lớn xã hội chủ nghĩa là nơi làm ra một khối lượng cá hàng hóa nhiều, tỉ suất cá hàng hóa cao: góp phần phục vụ cho công nghiệp và xuất khẩu.*

Từ đó có thể thấy rõ, phong trào xây dựng Ao cá Bác Hồ có 4 nội dung khoa học kỹ thuật cơ bản sau đây:

a) Nhanh chóng cải tạo ao hồ, đầm ruộng, biến những nơi này thành những mặt nước nuôi cá đúng quy cách, đúng kỹ thuật. Việc đó rõ ràng là phù hợp với khả năng của mọi cơ sở sản xuất, mọi cấp, mọi ngành.

b) Nuôi cá đúng tỷ lệ giống loài, đảm bảo có đủ các loại cá tận dụng được đủ các loại tầng nước nông sâu; làm sao cho có các loài cá ăn cỏ, nuôi ghép với các loài cá khác lại ăn phân của các loài cá ăn cỏ đó, đảm bảo hợp lý hệ sinh thái dưới nước, tận dụng đến tối đa năng suất của các loại mặt nước.

c) Hoàn chỉnh thêm một bước hệ thống cung cấp cá giống ở các huyện, tỉnh trong cả nước, đảm bảo không chỉ có đủ cá bột, mà chủ yếu là có đủ cá giống loại 8 - 12 cm/con để nuôi thành cá thịt, đạt hiệu quả kinh tế thiết thực.

d) Trên cơ sở có nhiều cá, các hợp tác xã sẽ giao nộp một phần sản phẩm cho Nhà nước theo kế hoạch, mặt khác, số cá còn lại phải tổ chức ăn chia công bằng, hợp lý, góp phần cải thiện rõ rệt đời sống của xã viên. Từ đó, mỗi Ao cá Bác Hồ sẽ là những nơi cho sản phẩm nhiều, trong sản phẩm đó vừa có quyền lợi của Nhà nước, của hợp tác xã và của chính bà con xã viên. Chính dựa trên nền tảng của 3 quyền lợi ấy gắn bó với nhau làm một mà chúng tôi cho rằng phong trào xây dựng Ao cá Bác Hồ chắc chắn sẽ góp phần giải quyết về

cơ bản tình trạng «điền tư, ngư chung», và sẽ làm cho việc bảo vệ đàn cá ở khắp nơi được tốt hơn nữa.

Phong viên: dưới góc độ của những người làm công tác quản lý khoa học kỹ thuật, đề nghị các đồng chí cho biết tình hình tổng quát của phong trào thi đua xây dựng Ao cá Bác Hồ kể từ khi phát động đến nay.

Đồng chí Nguyễn Tấn Trịnh: từ khi phát động, phong trào xây dựng Ao cá Bác Hồ đã được các cấp ủy, chính quyền và quần chúng các địa phương, đơn vị sản xuất, quân đội, cơ quan, trường học... nhiệt tình hưởng ứng, có nhiều hình thức và biện pháp tổ chức thực hiện. Nhìn chung, phong trào phát triển nhanh, mạnh, sôi nổi, tuy nhiên cũng có một số thiếu sót cần rút kinh nghiệm.

Qua kiểm tra, đến ngày 15-6-1979 kết quả bước đầu như sau:

- Đã có 25 tỉnh, thành phố trong cả nước, 11 ngành ở trung ương và quân đội xây dựng Ao cá Bác Hồ. Một số địa phương như Hải Hưng, Thái Bình, Hà Nam Ninh, Hà Nội... có phong trào phát triển tương đối mạnh.

- Đã tự sửa và cải tạo thùng đấu ở ven sông, hồ ao còn bỏ hoang hóa (ở bên cạnh các trận địa phòng không, trong nhiều sân bay), đào vét được 14,9 triệu m³ đất bùn, với diện tích khoảng 4725 ha, bằng cả khối lượng cải tạo ao hồ của 3 năm 1976 - 1978 cộng lại: đã xây dựng được 1469 ao tiêu chuẩn với diện tích là 1400 ha.

- Trên cơ sở hệ thống giống hiện có, đã hình thành hệ thống chuyên cung cấp giống cho phong trào xây dựng Ao cá Bác Hồ. Hệ thống này đã sản xuất được 1,35 tỷ cá bột, thả được 99,5 triệu cá giống các loại. Nhiều nơi đã cho cá đẻ vượt mức kế hoạch, bổ sung đủ cơ cấu, mật độ, chăm sóc tốt đàn cá, phấn đấu để đạt năng suất từ 5 - 10 tấn/ha, mở ra một triển vọng mới về thâm canh tăng năng xuất cho nghề nuôi cá.

- Ý thức làm chủ tập thể, tinh thần bảo vệ tài sản xã hội chủ nghĩa đã được nâng cao một bước trên cơ sở xây dựng một chế độ phân phối ăn chia các sản phẩm về cá, đảm bảo được các quyền lợi của Nhà nước, tập thể và gia đình xã viên. Các tổ đội chuyên về nuôi cá trong các hợp tác xã nông nghiệp đã được củng cố.

- Bước đầu đã hình thành bản tiêu chuẩn về Ao cá Bác Hồ.

Các thiếu sót cần lưu ý rút kinh nghiệm là:

- Phong trào phát triển chưa đều, số tỉnh, miền núi và miền nam tham gia chưa nhiều.

- Trong việc tổ chức thực hiện tiêu chuẩn chưa được nhanh chóng thống nhất,

nguồn giống và thức ăn chưa cân đối; việc cấm biên ở một số nơi chưa đúng quy định; việc nuôi cá ở mặt nước lớn còn nhiều khó khăn; việc theo dõi và nắm tình hình có lúc còn chưa tốt.

— Việc xây dựng kè bờ cầu ao là cần thiết nhưng có nơi còn chuộng hình thức nên xây quá tốn kém. Có một vài nơi đã kết hợp đắp tu bổ, xây dựng các công trình văn hóa khác. Đó là việc làm của địa phương, không thuộc phạm vi chỉ đạo của phong trào Ao cá Bác Hồ, nhưng các địa phương này cũng nên tránh sa vào hình thức.

— Việc tổ chức «rước cá» còn có nhiều thiếu sót, và thật ra là không thật cần thiết. Có nơi chưa bố trí hợp lý số lượng ô-tô để tiết kiệm xăng dầu trong lúc khó khăn, có lúc xe về dồn dập như dịp 19-5-1979 vừa qua, do sơ suất trong việc tổ chức và sắp xếp nên thiếu trật tự. Có một số lệch lạc trong nhận thức và trong dư luận cần được kiểm tra và uốn nắn kịp thời.

Phong viên: Đề nghị đồng chí cho biết một số nhận xét về các điển hình tốt trong phong trào Ao cá Bác Hồ ở quy mô tỉnh, huyện, xã, hợp tác xã.

Đồng chí Nguyễn Tấn Trinh:

Những điển hình tốt về phong trào thi đua xây dựng Ao cá Bác Hồ có nhiều, dưới đây là một số điển hình rất có ý nghĩa về phương diện khoa học kỹ thuật và thực tế sản xuất.

— Các đồng chí ở Thái Bình đã xuất phát từ một tỉnh vùng lúa, đang phấn đấu đạt 8 tấn thóc/ha trên quy mô toàn tỉnh, do đó đàn cá nuôi của Thái Bình phải là loài cá không tranh phân với lúa, vì thế Thái Bình đã chọn cá trắm là cổ loài cá ăn cỏ làm đối tượng nuôi chính, phân trắm cỏ thải ra lại còn là nguồn bổ sung thức ăn cho cá mè và cá rô phi; bình quân cứ 35 kg cỏ thì được 1 kg trắm cỏ và 0,6 kg các loại cá khác (mè, rô phi...). Nhiều nơi ở Thái Bình lấy phong trào xây dựng Ao cá Bác Hồ để cải tạo lại ao, tận dụng các công trình thủy lợi, góp phần làm thay đổi bộ mặt nông thôn. Ở hợp tác xã Vũ Tây, để giải quyết thức ăn cho cá có phong trào khuyến khích những lao động phụ góp cỏ cho cá (tính theo công điểm), tạo thêm thu nhập cho gia đình xã viên. Ở hợp tác xã Thụy Dương, tất cả số cá trong các Ao cá Bác Hồ (được khoảng 30 tấn) đều phân

phối cho xã viên rất công bằng, theo phiếu mua cá do hợp tác xã in (tipô) phát cho gia đình xã viên. Thái Bình còn quy định cụ thể: một xã muốn được công nhận là đạt tiêu chuẩn thi đua trong phong trào xây dựng Ao cá Bác Hồ, thì xã đó phải sản xuất được ít nhất 15 tấn cá thịt và cải tạo được 3 ha mặt nước thành ao nuôi cá đúng quy cách. Riêng các ao được chọn làm Ao cá Bác Hồ phải có năng suất từ 5 tấn/ha trở lên.

Ở Hải Hưng, có tổng số là 522 điểm trong cả tỉnh. Đặc biệt là các huyện thuộc Hưng Yên (cũ) có phong trào nuôi cá rất tốt bằng cách tận dụng nước ngầm đầy giàu chất hữu cơ để nuôi cá, đạt sản lượng cao. Ở Phù Hưng (Khoái Châu) trên diện tích rộng là 34 ha nuôi cá đã đạt sản lượng là 62 tấn, bình quân là 2 tấn/ha trên diện tích nuôi đại trà. Ở Thạch Lỗi (Cầm Giàng), trước đây một số xã viên không chuyên tâm vào sản xuất nông nghiệp, nay nhờ nuôi cá và phong trào Ao cá Bác Hồ, nên góp phần làm cho xã viên chuyên tâm vào sản xuất nông nghiệp hơn. Trong thời gian tới, Hải Hưng sẽ nghiên cứu nuôi cá trên mặt nước lớn, với 2000 ha mặt nước của công trình đại thủy nông Bắc Hưng Hải.

Nhìn chung Hải Hưng là một trong những tỉnh thấy rõ tác dụng của nghề nuôi cá. Các đồng chí ở đây tính rằng: với đầu tư không có gì nhiều lắm Hải Hưng có thể đạt 5500 tấn cá nuôi, trong khi đó để có một khối lượng cá biên như thế, ta phải có 5 tàu đánh cá và các thiết bị khác với chi phí hàng trăm triệu đồng với các vật tư, thiết bị nhiên liệu... phải nhập của nước ngoài.

Các tỉnh khác như Hà Nội, Hải Phòng, Hà Sơn Bình đều có những điển hình trong phong trào xây dựng Ao cá Bác Hồ tương đối tốt, như anh Nguyễn Bá Phát đã nêu ở phần trên.

Để kết luận cho bài phỏng vấn này, qua Tạp chí Hoạt động khoa học chúng tôi muốn nhấn mạnh rằng, về thực chất phong trào Ao cá Bác Hồ mang 3 nội dung khoa học kỹ thuật chính, đó là: phải cải tạo tốt ao hồ; phải chủ động giải quyết được giống tốt; phải giải quyết tốt về thức ăn. Nắm chắc 3 nội dung trên, biết quản lý và phân phối sản phẩm sản xuất một cách hòa đáng thì chúng tôi tin tưởng rằng phong trào Ao cá Bác Hồ sẽ ngày càng phát huy ưu điểm đã đạt được, khắc phục được những lệch lạc và thiếu sót, tiến lên vững chắc.